

Nils Göransson (1906-1994) var folkskollärare, klockare och organist. Han ansåg att han var en av de allra sista i "klockareskrået".

Från 1937 till 1951 tjänstgjorde Nils Göransson i Ekeby församling, där han nu har sin grav.

Nils Göransson ägnade sig som pensionär mycket åt släktforskning. Genom denna forskning fick han på Landsarkivet i Vadstena kontakt med de sammanställningar

kantor Ernst Pettersson gjort om klockare och organister i Linköpings stift.

Med dessa uppteckningar som grund har Nils Göransson med stor energi och inlevelse skildrat alla som tjänstgjort i de olika församlingarna.

Resultatet av Nils Göranssons forskning är nu tillgängligt för var och en som har intresse för person- och kulturhistoria.

*Klockarfar, han skall nu allting bestyra:
Lära barnen, att två och två är fyra.
Utan honom man kan ej lära att stava.
Utan honom man kan ej folket begrava.*

Av J. W. Bäckström omkring 1840.

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

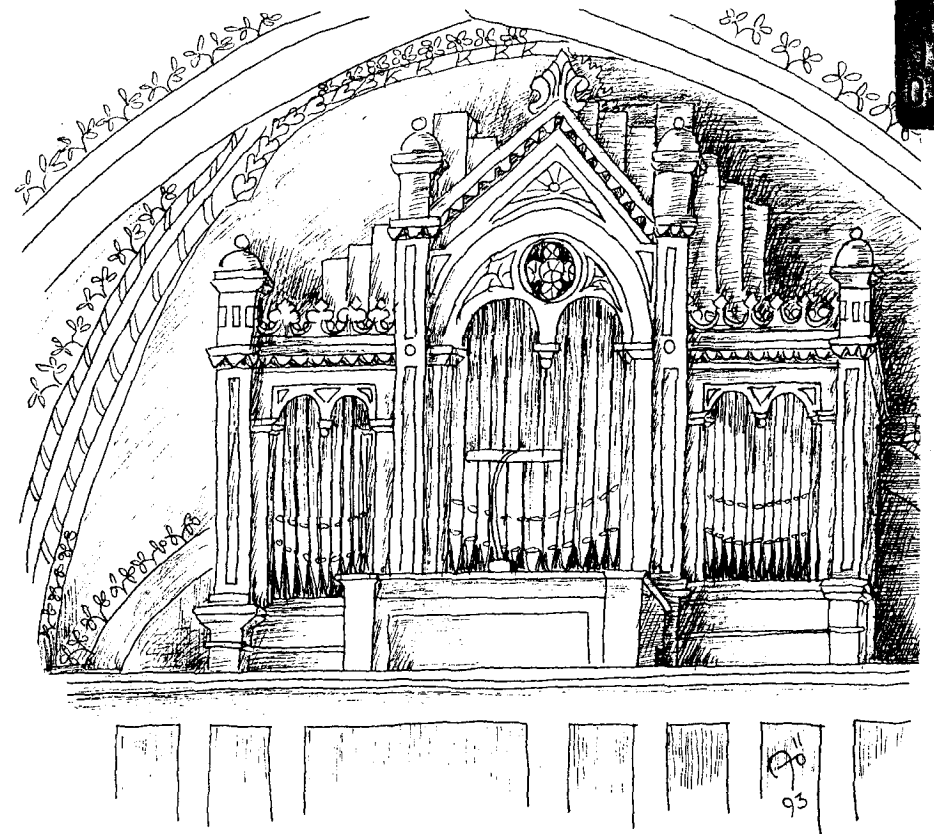
STÅL

16000

001325644

ISBN 91-87362-12-0

Klockare och organister i Linköpings stift

III

Församlingar i Vadstena och Ödeshögs Kommuner

Nils Göransson

UUB

SV
91
1993
0131

Nils Göransson

Klockare och organister

i Linköpings stift

III

Församlingar i Vadstena och Ödeshögs kommuner

Omslagets teckning av Rolf Anderö
visar orgelfasaden i Hagebyhöga kyrka.

Bidrag till tryckningen har lämnats av
Westman-Wernerska fonden.

STÅLGÅRDEN FÖRLAG
590 62 Lingham
Telefon 013-760 30
ISBN 91-87362-12-0
Noteria Tryckeri, Klockrike, Borensberg, 1994.

Förord

Av kyrkans befattningshavare har prästerna i flera stift presenterats i ett "Herdaminne". Endast ett fåtal författare har skrivit något om klockare och organister. Boken "Organisterna i Västerås stift" av Josef Sjögren är nog den mest omfattande. Där nämns dock i regel ej de klockare, som tjänstgjort innan kyrkorna fick sina första orglar.

"Organister och klockare i Svartsjö kontrakt i Uppsala stift" omfattar tiden 1600-1870. Vånga församling i Östergötland har genom Lars Lundblad fått en utmärkt och grundlig redogörelse av sina befattningshavare från 1567 till 1920. En klockarelängd 1625-1952 från ett skånepastorat har presenterats av Hilmer Wentz i boken "Klockaren i helg och söcken". Den innehåller en utförlig beskrivning av förhållandena i södra Sverige från den danska tiden fram till 1900-talet. I boken redovisas även skildringar av klockare i skönlitteraturen.

Kantor Ernst Petersson (1879-1961) i Ask socken öster om Motala var en mycket flitig forskare. Under många år insamlade han uppgifter om tjänsteinnehavare i de flesta församlingarna i Linköpings stift. Hans arbete blev känt genom en intervju i Östgöta Correspondenten den 8 oktober 1938. Han gjorde sina anteckningar på lösa lappar, vilka har ordnats församlingsvis och nu finns i landsarkivet i Vadstena.

Undertecknad, som är en av de sista i "klockareskrået", gick igenom materialet i början av 1970-talet och sammanställde en del i ett par artiklar, som 1972 publicerades i tidningen "Svensk kyrkomusik", då organ för Sveriges kyrkomusikers riksförbund.

Befattningshavarna i Domkyrkoförsamlingen och Linköpings S:t Lars har presenterats i boken "Sancta Cecilias tjänare i Linköping", utgiven på eget förlag 1983 (distribution Noteria AB, 590 30 Borensberg).

1992 utkom på Noteria förlag en bok, där jag kortfattat redogör för kyrkomusikernas förhållanden genom tiderna: "Klockare och organister - 'kyrkobetjänante' före 1950". Stålgården förlag, Lingham, utgav 1993 del I av "Klockare och organister i Linköpings stift" omfattande församlingar inom Linköpings kommun. Nu följer del III, omfattande församlingar i Vadstena och Ödeshögs kommuner. Fortsättning är under arbete.

Framställningen avslutas i regel med de befattningshavare som anställdts före 1950, då klockaretjänsterna försvann genom 1950 års kyrkomusikerstadga. I första hand har uppgifter sökts i ministerialböcker, församlingarnas stämmoprotokoll, domböcker och mantalslängder. Om möjligt har tjänstetiden

angivits. Av genealogiska data har medtagits födelseår och födelseförsamling samt dödsår. Av släktingar har i regel endast nämnts de som varit anställda i kyrka och skola. I övrigt har återgivits omdömen och levnadsöden, som påträffats i böcker och tidningar eller genom egna iakttagelser.

En del porträtt har hittats i tidningar, tidskrifter och böcker. Andra har lånats av släktingar. I en del församlingar finns inramade fotografier från seklets början. I vissa kyrkor finner man kort på kyrkomusiker bland prästporträtten i sakristian. Bilderna har i regel av fotograferats amatörmässigt. Bildmaterialet och negativerna kommer att överlämnas till Länsmuséet för att vara tillgängligt för intresserade. Förekomst av bilder, som ej medtagits i boken, redovisas i personregistret med (b).

I bouppteckningar kan man få upplysningar om avlidnas levnadsförhållanden samt om anförvanter. Framför allt har jag sökt uppgifter om fast egendom, böcker, verktyg och musikinstrument. Fiol kallades förr "viol" och en "basfiol" var kanske en cello. "Klavér" kan vara beteckning för klavikord, hammarklavér, cembalo, spinett, taffel eller senare pianotyper. Anskaffandet eller donation av orglar i kyrkorna är angiven om uppgifter finns.

"Letterstedtska stipendiet", som tilldelas vissa lärare, kommer från en donation av Jacob Letterstedt, som blev en förmögen man genom affärsverksamhet i Sydafrika och England. Han var son till en trumpetare vid Östgöta ryttare, född 1796 och död i Paris 1864.

Linköping i februari 1994

Nils Göransson

Hagebyhöga

Redan i mitten av 1600-talet fanns en liten orgel ("positiv") i kyrkan. Den var köpt för att användas mot avgift vid förrättningar. Organisten omkring 1665 hette *Sven Andersson*. Orgeln såldes 1704 och tre år senare levererade Johan Agervall i Söderköping en större. Den reparerades och tillbyggdes 1753 av organisten G. Lagergren, Ö. Husby.

På en sockenstämma 1739 lovade församlingen, att "för organistens extra besvär med spelande vid kyrktagning av kvinnor samt vid barn dop hugna honom med en liten penning med villkor dock att han visste sådan förrättning förestå, skulle hålla sig hemma eller skaffa vikarie i sitt ställe". Detta kom att först gälla *Olof Lundqvist*, som 1740 kom som klockare och organist från Fivelstad. *Per Uggla* och *Christian Spaak* hade tidigare varit organister.

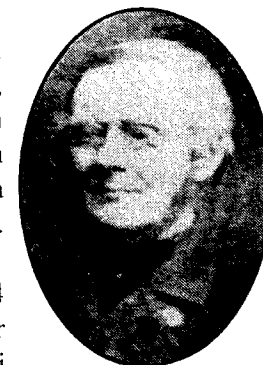
Klockaren *Per Persson* dömdes 1708 för "horsbrott" med hustrun till kapten Gyllenollon, som då var i fält. Båda erkände barnet. Hon fick betala 80 och han som ogift 40 daler i böter. Båda skulle 3 söndagar "undergå uppenbar kyrkoplikt" samt utge 24 respektive 16 daler i uppfostringsbidrag tills barnet "kunde sig själv nära".

Klockaren och organisten *Carl Gudmunsson* dog i lungrot 1718 "sedan han som en nyttig och ärlig man levat" i Hagebyhöga från 1711. En son var hospitalspredikant i Norrköping.

Sedan ovanstående Lundqvist dött 1759, tillträdde *Anders Borén*. Han var född i Bjälbo 1733, där fadern, Måns Nilsson, hade motsvarande tjänst. Han var gift med företrädarens dotter. När han avled 1813 hade sonen, *Johannes Borén*, tagit över men denne dog redan 1822, 43 år gammal.

Efterträdaren, *Carl Philip Flodman*, var född 1797. Fadern var då klockare och organist i Kälvesten, som 1812 uppgick i Västra Stenby. "Han var en rättskaffens, stilla, ordentlig och pålitlig man, såväl i sitt ämbete som sin vandel. Kunnig i varjehanda och tjänstaktig mot alla var hans bortgång åtföljd av församlingens gemensamma saknad." Troligen kunde han spela klavér, fiol och fagott. Han avled 1846.

Från tjänst i Herrestad kom *Nils Olof Hultgren* hit 1844 och var även den förste examinerade läraren. Han var bondson född i Hult 1815 och hade tidigare varit lärare i Asby, där brodern Isak övertog tjänsten samt senare även

Nils Olof Hultgren

blev klockare och organist. Båda hade avlagt organistexamen vid Musikaliska akademien. Nils avgick 1877 och dog 1885. En dotter blev gift med efterträdaren.

Ömsom vek och ömsom barsk som lärare var han, *Karl Berg*, soldatson från Slaka, född där 1850, men han var mycket uppskattad av både elever och föräldrar. Han hade många uppdrag i kommunens och bankens tjänst, var ombud för egnahemsrörelsen, gjorde boutredningar och höll auktioner. Han fick omdömet ”enkel och rättfram”. Han tilldelades medaljen För medborgerlig förtjänst. Som lärare avgick han 1908 och som organist 1921 och avled två år senare. 1886 hade Carl Elfström byggt ny orgel.

Sven Björkdahl

Sven Björkdahl tjänade troget i församling och kommun 1922-1963 och belönades med Patriotiska sällskapets medalj 1951. Även inom föreläsningsföreningen gjorde han en värderad insats. Han flyttade som pensionär till Motala. Han var född i Olai församling i Norrköping 1897. Fadern var snickarmästare.

Heda

År 1668 lovade församlingen ”av god vilja att giva till *Per* klockare, när han årligen till Jul dem besöker: korn eller råg 2 fjärdingar per gård efter mantal”. Han avled 1703, 75 år gammal. Han tillhörde en tid styrelsen för stiftsavdelningen. 1711 dog organisten i Heda, *Abraham*, i pesten i Ödeshög, där han troligen var född. I Heda fanns alltså tidigt en liten orgel. Möjligen kan en följande organist med namnet *Jonas Abrahamsson*, gift 1724, ha varit en son. 1714 antogs *Jonas Larsson Ölmgren* till organist. Organisten *Jacob Dahlström* dog i lungsot 1780, 45 år gammal. Av bouppteckningen att döma hade han varit laggkärlsmakare men också haft jord att odla med hjälp av sin häst. Hans musikinstrument bestod av 2 klavér, 2 valthorn, 1 trumpet, 1 oboe och 1 fiol.

Till klockare och organist valdes *Per Kjellström* enhälligt 1781, men efter några år klagades på hans ”uppförande mot församlingen”. Han erkände och bad om förlåtelse på sockenstämma och fick nåd men ”syndade” snart igen och blev avsatt 1792. I bouppteckningen efter hans död 1800 framkom att han hade stora fordringar hos en mängd personer för levererade trä saker, utfört arbete och utlånat kapital. Hans skulder översteg ej tillgångarna.

Efterträdaren, *Abraham Sjöstrand*, var bondson från Stora Åby, där han föddes 1761. Brodern Samuel var klockare i Herrestad före 1822, då han blev bonde i Ödeshög. Abraham ägde före sin död 1834 flera hus vid klockaregården.

Carl Fredrik Ringqvist, född i Rinna 1811, valdes 1835 till organist och klockare men avsåg sig tjänsterna året efter och blev sedan den förste organisten i hemförsamlingen. *Gustaf Tollstam* var vikarie en kort tid.

Samuel Svensson blev från 1837 ordinarie klockare och organist samt efter några år även lärare, den första examinerade i församlingen. Han föddes 1815 i Mjölby som son till en torpare och kom närmast från Bredestad. Han var också hemmansägare i Norrö och Tjugby och bodde från 1846 på någon av gårdarna. Möjligen hade någon eller några av de 13 barnen övertagit hans fastigheter, ty dessa nämns ej i bouppteckningen efter hans död 1862. Däremot får man veta, att han ägt över 100 böcker och ett ”fortepiano”. Han var delägare i bolaget ”Hästholtens hamn”.

1860 köpte församlingen en orgel från Mjölby. Den var byggd 1776 av organisten Strömblad i Ödeshög. Den ersattes 1913 av en ny levererad av firman Åkerman och Lund, men den gamla fasaden behölls.

Den nye klockaren, organisten och läraren, kallad ”direktör”, hette *Lars August Thörnvall* och var född 1836 i Törnevalla, där fadern var rusthållare. Han kom

Karl Emil Johansson

hit från Rumskulla. Han var "mångbetrodd" inom kommun och landsting, "vänsäll, godhjärtad, samvetsgrann och duglig". Han fick "Vasa-medaljen". Han ägde fastigheten Hedagården, värd 3000 kr vid hans död. I järnvägsbolaget Fågelsta-Ödeshög var han en av aktieägarna. 1895 avgick han med pension och avled efter en "svår och långvarig sjukdom" 1904.

Efterträdaren *Karl Emil Johansson* kom från tjänst i Strå 1895 som lärare och fick 1904 även kyrktjänsten. Han var född i Viby i Närke 1866. I Heda startade han en föreläsningsförening. Han tillhörde en tid styrelsen för stifts-avdelningen av kyrkomusiker- och kyrkosångsföreningarna. Efter pensioneringen 1926 bodde han i Linköping och verkade där som söndagsskollärare samt som organist på soldathemmet. Han avled 1938. Brodern Filip var hans kollega i Gryt.

Ingrid Ekman tjänade troget i skola och kyrka i 40 år till pensioneringen 1967. Hon föddes 1904 i Adelöv, där fadern då var präst. Han blev senare kyrkoherde i Risinge. Hon har blivit mycket uppskattad av eleverna samt för sina insatser i ideella föreningar.

Ingrid Ekman

Herrestad

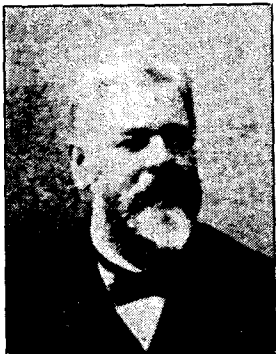
En orgel, troligen byggd 1683 av G. Heim i Norrköping, flyttades till Herrestad 1715. Dess fasad är bevarad. Om den trakterades av klockaren *Måns Svensson* är ovisst. Sannolikt gjorde *Lars Börjesson* det. Han avled 1739, 45 år gammal. Sedan kom *Petter Andersson Dahlgren*, död 1751 i en ålder av 47 år.

Klockaren och organisten *Petter Bäckstrand*, född omkring 1725, fick spela på ett nytt instrument, levererat av J. Wistenius i Linköping 1766. Bäckstrand dog i lungrot 1784. En son var klockare i Hov. Vid en biskopsvisitation 1768 uppges att kyrkväktarens hustru undervisade socknens barn.

Nästa tjänsteinnehavare, *Sven Blomberg*, född i Appuna, karaktäriserades som "en slösare och supare". Han avgick 1805 och dog 2 år senare i bröstfeber, 45 år gammal. Möjligen var han broder till Lars Blomberg i Järstad, som också var en slarver. Nästa klockare, *Samuel Sjöstrand*, bondson, född 1777 i Ödeshög, bosatte sig 1822 som bonde i födelseförsamlingen. Brodern Abraham var organist i Heda. Samuel hade ägt 1 klavér, 3 fioler och 1 trumpet, när han dog 1829.

1840 avsattes Herrestads klockare och organist *Nils Styrlander*. Han var född i Häradshammar 1794, där fadern hade liknande tjänst och var tillika en skicklig fiolspelman. Nils var gift med en dotter till klockare Apelman i Rinna. 1828 födde deras piga ett barn och ryktet spreds att han var fader till det. Detta vållade givetvis osämja mellan makarna, vilken ökade, när en ny piga nedkom med barn, till vilket han först erkände faderskap men vid rättegång förnekade. Han dömdes till värjemålsed men uteblev vid tinget och dömdes då till böter och "enskild skrift". När hustrun dog 1836, hade förlikning skett dem emellan. När nästa piga fött barn, gifte han sig med henne. Annandag Pingst 1839 var han berusad vid gudstjänsten, spelade fel och störde andakten. Han skyllde på huvudvärk och illvilja från församlingen. Han erbjöds gå fri från straff om han erkände sina fel men han vägrade. Sockenstämman beslöt begära rättegång vid tinget. Han förklarade där, att han spelat efter nya koralboken och skyllde på förtal. Han dömdes dock för tjänstefel och sabbatsbrott till böter och "uppenbar skrift i kyrkan med avlösning jämte 20 dagars fängelse på vatten och bröd". Hans borgesmän sade upp kontraktet och ingen ville skriva på ett nytt. Han avskedades 1840 och blev "fattighjon" till sin död 1857.

I tre år tjänade *Nils Olof Hultgren* här, tills han 1844 flyttade till Hagbyhöga. Han var bondson, född i Hult 1815 och hade varit lärare i Asby, där brodern Isak övertog tjänsten och senare även blev organist och klockare.

Karl Johan Göransson

Erik Olsson

Claes Liljeqvist var utom kyrktjänare församlingens förste examinerade lärare från 1844 till sin död 1871. Han föddes 1821 i Nässja, där fadern var klockare. Sonen Johan August, som var bankman i Skänninge, vikarierade för organisten Ydén där. Claes efterlämnade instrument var "fortepiano", fiol, cello och fagott.

Karl Johan Göransson föddes 1849 i ett torp i Linköpings S:t Lars och hade lärartjänst vid Ljungstedtska skolan innan han kom hit 1873. Tidvis hade han också tjänsten i Källstad liksom en *Marcus* haft omkring år 1600. Efter flera års sjukledighet avled han 1913. Både skolan, kyrkan och sparbankens avdelningskontor tjänade han med "trohet och nit" och ansågs som en hedersman med sin gedigna karaktär och sitt sympatiska väsen. I skolan hade han infört undervisning i träslöjd redan 1892.

Erik Olsson blev från 1914 en trotjänare här till sin död 1952. Han var född 1890 i Hälsingborg. Han fick Letterstedtska stipendiet och hade flera uppdrag i kommunen och lärarsammanslutningar. Hans trädgård var en sevärdhet.

Hov

Klockaren *Sven Andersson*, död 1679, beviljades 1667 4 kannor korn per hemman, för klämtning morgon och kväll. *Tyres Bengtsson* jämte hustru och två barn dog i pesten 1711. Han sydde "barnamanteln" (förmodligen dopdräkt) av en gammal mässdräkt. Han hade flera kontroverser med komminister Jonas Sörling i Appuna om löneförhöjningar. (Om detta kan läsas i En bok om Hov av Per Magnell). Han tilläts bärga hälften av det hö, man kunde få på kyrkogården i Hov. *Jöns Haraldsson*, född i församlingen 1685 och som gått i skola 6 år i Vadstena, skötte sin tjänst "med sitt beröm och allas nöje för sin stillhets, trohet och skicklighets skull". *Jonas Svensson*, som även var rusthållare, avsåg sig klockaretjänsten 1753 och efter honom blev det *Nils Carlsson Ashling*, som hade både boställe och vissa kollektorer att försörja sig på och hade som borgesman kyrkoherden i Hagebyhöga. Från 1764 överlät bönderna i Hovs by det gemensamma skiftet till klockaren att bruka samt lånade honom dragare. Han fick också samla in gåvor vid "sockengång" och åtnjöt en del kollektorer för vaccinering.

1774 byggde organisten i Ödeshög, Lars Strömblad, en orgel till kyrkan. Dennes svåger, *Peter Vallentin Blom*, född 1751 i Ödeshög, blev nu klockare och organist. Efter 1778 finns inga uppgifter om hans utflyttning eller död i Hov. Att han i fortsättningen hade tjänst i Norra Sandsjö, Växjö stift, till sin död 1796 har upptäckts av en tillfällighet. Fadern var klockare och organist i Ödeshög och en kusin i Ljung samt två farbröder i sistnämnda församling. Den ene av dessa hade senare tjänst i Stora Åby. I Hov var sedan *Arvid Hagman* klockare och organist till 1787, då han fick tjänst i Skänninge. Han var född 1736 i Allhelgona.

Från Mörkö i Södermanland kom 1787 *Magnus Molin*, född 1759 i Lemnhult i Småland. Vid en biskopsvisitation uppgavs att han "drev barnalåran". 1791 klagade han inför sockenstämman att baron Funck hade givit honom okvädningsord och örfilar men församlingen gav honom sin "aktning och välvilja". Han avled i lungsjuka 1796.

Nästa tjänsteinnehavare, *Henric Blomdahl*, drunknade i Tåkern, 31 år gammal. Han var född 1770 i ett torp i Herrestad. En son blev klockare i Jät socken i Småland. Hustrun gifte om sig med efterträdaren, *Per Beckstrand*, som var född i Herrestad 1780, där fadern var klockare. Valet överklagades men förnyades. 1827 förbjöd man honom att låta sina djur beta på kyrkogården. Efter att ha varit sängliggande i 6 år avled han 1852.

Sven Magnus Svensson, född 1819 i Strå, var församlingens förste examinerade lärare och blev under Beckstrands sjukdom och senare även klockare och

organist. Från skolan fick han pension 1879 men kvarstod i kyrktjänsten till 1903 och dog året efter. Han tilldelades medaljen För medborgerlig förtjänst 1895. Han blev den siste klockaren, som fick skörda gräset på kyrkogården. Från 1880 tjänstgjorde *Lars Niklas Larsson*, född i När på Gotland 1857, som lärare och vikarierade tidvis som organist. Han spelade violoncell och var en begåvad, sträng och nitisk lärare. Han avled hastigt och oväntat 1899. 1900 tillträdde *Viktor Petersson* lärartjänsten och 1903 den kyrkliga. Han var född i Grebo 1864 och kom närmast från Västermo i Södermanland. När han 1925 avgick, flyttade han till Linköping, där han dog 1941. Omdömet han fick var: "en älskvärd person och intresserad lärare". 1894 nämns "Hovs sångförening", som lämnade bidrag till orgelkassan. 1914 byggde Åkerman och Lund ny orgel.

Hur länge sångkören fortsatte är mig ej bekant men en sådan startades 1925 av den unge tillträdande läraren och kantorn, *Folke Ekholm*, född 1901 i Mjölby, som gjorde sig mycket omtyckt under sina år i Hov till 1941, då han fick tjänst

Folke Ekholm

i Högby. Han dog 1993 i Mjölby. Ännu en mjölbyfödd kantor blev organist och lärare i Hov. Det var *Martin Cederlöv*, född 1906, känd som god sångare. 1946 flyttade han till Törnsfall och *Nils Bokblad*, född 1908 i Söderköping kom för att stanna till 1952, då han tillträdde liknande tjänst i Gärdserum.

Martin Cederlöv

Källstad

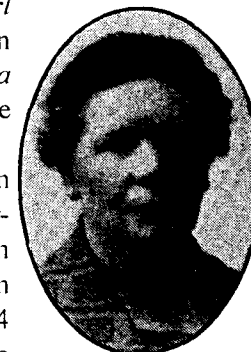
Församlingen har tidvis haft klockare gemensamt med någon grannsocken. Så var fallet omkring år 1600, då *Markus* också hade tjänst i Herrestad men *Johan Jonsson*, som dog 1728, 55 år gammal, tycks endast tjänstgjort i Källstad. Efterträdaren, *Erik Erin*, flyttade 1732 till Normlösa, där det heter, att han "genom olyckor blev torpare i Björkeberg".

Lars Fredrik Olofsson Rinmans far var komminister här, när sonen föddes 1690. Året innan Lars dog 1769 hade han beviljats "dubbelt nådebröd" i sin livstid. Han hade troligen avgått tidigare. Klockaren *Petter Jeansson* avled 1796 i lungrot, 61 år gammal. *Nils Lindros*, född 1771 i Ödeshög, kom 1797 från tjänst i Örberga och levde till 1832. Han uppges ha varit "den skickligaste vaccinatören i trakten". I hans bouppteckning upptas både fiol och trumpet samt stuga och loge vid klockaregården. Sonen Nils fick tjänst i Strå och Gustaf i Tingstad. Bondsonen *Jonas Magnus Rundberg*, född 1806 i Heda stannade här 7 år, innan han 1840 fick tjänst i Kaga.

Per Eric Jonsson, bondson född i Trehörna 1812, var dräng i Svanshals när han 1841 tog organistexamen och blev klockare i Källstad. Genast byggde han en orgel där och kunde kalla sig organist. 1854 reparerade han orgelverken i Orlunda och Rogslösa. Till Trehörna levererade han ett instrument 1864, som användes till 1939, då det var nästan odugligt. Orgeln i Källstad tillbyggde han 1869 och använde då en del pipor från Wistenius-orgeln i Svanshals. Att bouppteckningen efter hans död 1878 upptar en mängd orgelverksmaterial förvånar inte. Kanske han själv tillverkat sitt orgelharmonium och en studsare (bordsur) med spelverk.

Läraren, klockaren och organisten i Herrestad, *Karl Johan Göransson*, född 1849 i Linköping, skötte sedan kyrktjänsten även i Källstad till 1893, då lärarinnan *Alma Tornell* blev vikarierande organist. Hennes far var lärare och kantor i Västra Stenby, där hon föddes 1871.

Nästa lärarinna i Källstad övertog också kyrktjänsten 1898 och stannade till pensioneringen 1939, då det vitsordades, att hon i skolan varit "intresserad och nitisk". Hon hette *Signe Andersson* och var född 1879 i Vadstena. Hon fick Patriotiska sällskapetets medalj 1942. Till sin död 1954 var sedan *Per Andersson* i Rogslösa även organist här. (Se d:o)

Signe Andersson

Nässja

Klockaren *Lars Persson* begärde avsked 1688 men återtog tjänsten och fortsatte till 1699. Han avled 1710, 63 år gammal. Efterträdaren, *Jon Danielsson* slutade 1724 och *Lars Ersson* tog över. Den näste, *Anders Larsson*, dog 1731 och var möjligen en son. *Anders Svensson* drunknade i Vättern i november 1742 och återfanns och kunde begravas i maj året efter. *Måns Nilsson* var 59 år, när han avled 1766. Trädgårdsmästaren i Järnevi, *Petter Jonasson*, antogs då - först på prov. Klockaren i Örberga, *Peter Berggren* hade samtidigt tjänst här från 1770-talet.

Efter tjänst i Strå blev *Jonas Nydahl* klockare här 1800. Han var född 1772 i Herrestad. 1818 slutade han och övertog en gård i Rogslösa. I bouppteckningen efter hans död 1848 märks instrument för åderlåtning och tandutdragning, en större boksamling samt 1 trumpet, 1 valthorn, 1 klarinett och 1 fiol. Sonen Lars blev musikdirektör med längsta tiden som klockare och organist i Ekeby.

Johan Liljeqvist som varit torpare i Herrestad, innan han blev klockare här 1818, var född 1782 i Strå. Sonen Claes var lärare, klockare och organist i Herrestad. Han rekommenderades av pastor, som intygade, att han kunde läsa och skriva. Från domkyrkoorganisten Dahlman gavs betyg, att han ägde färdighet och insikt att kunna sjunga efter noter, hade en fyllig, ren och böjelig röst, samt kunde spela fiol till dans.

1856 skaffade man en orgel, byggd av Sven och Erik Nordström i Flisby och Liljeqvist, som då även blev organist, dog 1864 och efterträddes av *Carl Fredrik Petersson*, född 1827 i Borg. Han avgick 1890 på grund av sjukdom och begärde pension, som emellertid vägrades av kyrkostämman. Kommunen beviljade 36 kr för 1891 samt fri bostad i fattighuset. Hans klagomål hos länsstyrelsen avslogs. Han avled 1913 i Skänninge och begravdes i Nässja. Som vikarierande organist tjänstgjorde någon tid sömmerskan *Anna Gustafsson*, vilken genomgått 4 månaders utbildning.

Från 1892 sköttes tjänsten i kyrkan av befattningshavarna Anders Johansson och Gunnar Tillhed i Örberga.

Orlunda

Om klockare före 1780-talet finns några få uppgifter. *Nils Tufvesson*, tjänstgörande på 1660-talet, hade en son som uppges ha blivit lärare i Hällestad. Ungefär 100 år senare fanns här *Magnus Johansson Stenholm*, född omkring 1733.

En son till Anders Månsson i Björkeberg, *Samuel Björklund*, kom från Lönsås 1789 och dog 1803. Han föddes 1756. Brodern Peter var klockare i Flistad. Efterträdaren hade tagit namn efter födelseförsamlingen Borg och hette *Erik Borger*. Han kom till världen 1781 och dog 1831. *Per Adolf Engstrand*, född 1809 i Torpa, kom från Bredestad 1833 och dog redan 1848. Han var gift med en dotter till klockare P.M. Wiman i N. Vi. Han ägde vid sin död nära 60 böcker, över hälften inbundna, samt fiol och klavér.

Efterträdaren, *Per Johan Hermansson*, var bondson från Hov och född 1821. Han var även lärare och från 1854 också organist, sedan kollegan Per Erik Jonsson i Källstad levererat en orgel. En son hade tjänst i Svennevad i Närke och en i Rätan i Jämtland. Där avled fadern 1886. En dotter var gift med en kyrkoherde i Sjonhem i Västergötland och två var lärarinnor.

Med nästa tjänsteinnehavare i Orlunda hade man en del problem. Det heter att församlingen "tog hänsyn till en vilseförd tjänare". Det gällde *Emil Theodor Normell*, född 1862 i Normlösa, som från 1882 var lärare här och 1886 även blev klockare och organist. Skolrådet ville 1898 ha honom intagen "på asyl för drinkare". Två år senare flyttade han till Horn som lärare.

Efterträdaren, *Teodor Levin* kom 1900 från lärartjänst i Nykil. Han var soldatson född 1873 i Nässja. Han betecknas som "en godhjärtad man" och blev kommunens "allt i allo" när det gällde dess styrelse och förvaltning. Han fick medaljen För medborgerlig förtjänst. När han slutat tjänsten 1933, flyttade han till Linköping, där han avled 1946.

En som tillhörde tredje generationen klockare i Björkeberg, *Carl Axel Wedell*, hade tjänst här 1933-1936 och efterträdde sedan sin fader. Han föddes 1909 och avled 1988 i Linköping.

Fram till 1950 stannade *Lennart Wenneberg* här och blev senare kantor i Olai församling i Norrköping. Han var född i Linköping 1910. Begåvad med en god tenorröst var han en tillgång i den s.k. Folkungakören i många år.

Teodor Levin

Lennart Wenneberg

Rogslösa

Redan 1654 hade kyrkan orgel och från dess nämns minst 10 namn på dem, som enbart varit organister. Den förste, *Jöns Persson*, antogs troligen på prov men genom avtal 1656 lovade han "med handräckning vilja tjäna flitigt och troligt så länge Gud täckes unna honom hälsan". Han fick då som del av lönen de kollekt, "altarlägen", som anslogs till honom och klockaren. Följande år tog han, utan församlingens vetskap, städja i Västra Tollstad och blev därför avsatt i Rogslösa. Om hans efterträdare är i stort sett endast namn och några få data kända, nämligen: *Per Andersson* på 1660-talet, *Anders Andersson*, som hade lärt sig spela av organisten Abraham Torstensson i Stora Åby, men dog efter 10 månaders tjänst 1710, *Nils Persson*, född 1676 i Adelöv, som lärt hos Torsten Helgesson i Stora Åby och som flyttade till Ödeshög 1706, *Börje Svensson* på 1710-talet, *Abraham Rotström*, 1720-talet och *Jonas Granstedt* från 1730-talet, död i "rödsot" 1752, 44 år gammal. Han hade ägt både fiol och oboe samt flera notböcker.

Efterträdaren, *Nils Högdahl*, född 1732 i Högby, var anställd från 1757 men avstod tjänsten 1770 mot 200 daler kopparmynt och blev gästgivare i Väversunda och senare inspektor i Varv och dog 1782 efter en "flyktig och ostadig vandel". Han var gift med en syster till organisten och orgelbyggaren Lars Strömblad i Ödeshög, vilken 1784 uppförde en ny orgel i Rogslösa, sedan den som organisten Carl Björling i Kristberg levererat 1736, blivit kasserad. *Johan Granstedt*, son till förutnämnde med samma namn och född 1747, avled 1820 och då var klockare- och organisttjänsterna förenade.

När klockaren *Måns Töresson* dog 1697 hade *Håkan Andersson* haft tjänsten i 10 år och höll på till sin död 1716, då sonen *Per Håkansson*, född 1696, fortsatte, men bara i 3 år.

Jonas Hässelberg började 1719 och avled 1737, 75 år gammal. 2/3 av behållningen i boet efter hans död testamenterades till församlingen och resten till hushållerskan. Han hade skänkt en ljuskrona till kyrkan förut.

En i Ask avsatt klockare var i tjänst här bara ett år före sin död 1738. Han hette *Sven Danielsson*. Hans son *Jacob Svensson Askling*, född 1724, blev trots sin ungdom nu förordnad till vice klockare men begärde 1741 avsked för att "låta lära sig på instrumentalistiska verk" för att få bättre lön. Efter några år i Veta, där han ej var till belåtenhet, sökte han sig till Växjö stift, sist i Rydaholm.

Klockaren *Hans Lund*, som dog 1780, 83 år gammal, hade från 1771 haft hjälp av sin måg, *Sven Nilsson Wetterström*, vilken blev hans efterträdare. Denne var född 1736 i församlingen och son till en torpare och kyrkväktare. Han begärde

avsked 1820 och dog året efter. Han hade också varit en duktig snickare och kanske liksom svärfadern varit "välbeskedlig".

Efter att ha vikarierat ett par år blev *Carl Johan Carlholm* ordinarie klockare och organist. Han var född 1795 i Västra Tollstad, där fadern, liksom farfadern i Skeda, brodern i Lofta och sonen här, hade motsvarande befattningar. En farbror var komminister i Källstad och en brorsdotter blev en av de första kvinnliga klockarna i landet i Västra Harg. Att han var en mångsidig musiker framgår av bouppteckningens uppräknade av hans instrument: 1 klavér, 1 spinett, 2 fioler, 1 cello, 4 trumpeter, 3 klarinetter, 1 flöjt, 1 oboe och 1 triangel. Sonen *Johan August Carlholm*, född 1831, blev trots att han var omyndig vid faderns död 1850, vice klockare och organist och hade avlagt lärarexamen. Ordinarie i kyrktjänsten var han från 1853 till sin död 1891. Trots två äktenskap fick han inga barn.

Lärarynsonen *Anton Theodor Widén*, född i Hult 1856, kom från Edshult som lärare till Rogslösa 1879 och tillträdde kyrktjänsten 1892. Till hans 50-årsdag fanns en omfattande artikel i Svensk Lärartidning. I skolan ansågs han vara skicklig, kärleksfull, välvillig och ansvarsmedveten samt ägde en redbar, sympatisk och gedigen karaktär. Trots stort barnantal med undervisning dessutom i slöjd och fortsättningskola hann han med att odla sina musiktalanger i ett litet musiksällskap. Han gav ut en sångbok och komponerade. Inte underligt att saknaden var stor efter hans död 1914. Två döttrar blev lärare, Tyra gift med kantor Kindlund i Kristberg och Ella organist i Edshult. En broder fanns i Skeppsås.

Anton Theodor Widén

Efterträdaren, *Axel Jonsson*, född 1881 i Vårdsberg, kom från tjänst i Väversunda, tidigare Ask, och flyttade 1923 till Kilanda i Västergötland. Även han blev omtyckt här. Hans far var hemmansägare.

Per Andersson blev församlingen trogen till sin död 1954. Han var född i Frinaryd 1894 där fadern var handlare. Från 1939 var han även organist i Källstad samt sånglärare vid Borghamns hushållsskola i församlingen. Han var intresserad och skicklig ledare för den kör han bildade. "Vänsell, hjälpsam, godhjärtad, högt skattad och skicklig lärare", blev hans eftermäle. Han tog initiativ för elevernas kontakt med kamrater i de nordiska länderna.

Per Andersson

Rök

Eftersom en organist nämns i kyrkans böcker redan på 1680-talet, bör då ha funnits orgel här. Först är det *Nils Jönsson* och senare *Sven Svensson*, vilken kom från Jonsberg i början av 1700-talet. 1751 köpte man en gammal orgel från Bredestad, vilken uppsattes och något ombyggdes av J. Wistenius från Linköping. Den uppges vara tillkommen i Skänninge i mitten av 1600-talet genom orgelbyggaren och borgmästaren Per Jönsson. Den såldes 1870 till Varvs kyrka i Västergötland. Den trakterades först av *Anders Rundqvist*, som dog 1777, 56 år gammal.

1784 avled organisten *Lars Öblad* i "hetsig feber" endast 22 år gammal. Han var troligen en god musiker ty enligt bouppteckningen hade han ägt klavér, trumpet, valthorn, fiol samt 2 oboer. Bland hans noter lägger man märke till 4 "klavérböcker" och 1 "polonäsbok". Eftersom han var ogift kanske han hade nytta av sitt exemplar av "Frumtimmersbibliothek, kallad hushållsbok".

Av dem som hade klockaretjänsten kan nämnas *Per Jönsson*, död 1715, 88 år och *Per Larsson*, död 1754, 66 år, sedan han haft sysslan 45 år. *Isak Lorin*, född 1730, efterträdde fadern i Rök och av bröderna blev Jonas klockare i Harstad (tillhör nu Väderstad) och Lars i Ölmstad söder om Gränna. En dotter gifte sig med klockare Brandt i Adelöv. Isak avled 1811 efter flera års sjuklighet. Han hade dock "uthärdat sina plågor med tålmod och funnit sin förnöjelse i Gud, sin frälsare." (Se vidare i boken Från gamla skolhus och lärarhem, del III av G. Virdestam).

År 1784 började *Anders Winnerstrand* som organist och 1811 blev han också klockare. Han var född i Vinnerstad 1756. I Rök ägde och brukade han gård i Runnestad, ett rusthåll och augement, värd 3400 riksdaler och där det fanns 7 hästar vid hans död 1821. Om hans musikalitet talar hans många instrument - 1 klavér, 2 fioler, 1 basfiol (ev cello), 2 klarinetter, 1 flöjt, 1 valthorn och 1 trumpet. "Han hade ett gott namn om sig och var allmänt hedrad och aktad såsom ordentlig i sin syssla, klok och verksam i sin hushållning och anständig i sitt uppförande". Sonen *Erik Olof Winnerstrand* efterträdde fadern och höll på till sin död 1857. Han var född 1800. Han var även föreståndare för sockenmagasinet i 23 år, ordförande i fattigvårdsstyrelsen och räkenskapsförare vid bygget av nya kyrkan 1845, vilken fick ny orgel 1871, levererad av Åkerman och Lund. Han ägde en tid Hemmingstorp rusthåll. Kanske hade han arvt en del av faderns musikinstrument, som upptas i bouppteckningen. (Den hittills mest kände i släkten torde vara skådespelaren Olof Winnerstrand, 1875-1958.)

Per Leonard Lynell, född Petersson 1824 i Ödeshög som son till en rusthållare, var även lärare här 1852-1885. Han behöll kyrktjänsten till sin död 1914 men hade för sin svaga syns skull i många år vikarie med halv lön. *Gustaf Högberg* hade denna tjänst och var samtidigt ordinarie lärare från 1886. Han var född 1856 i Sunnersberg, Skaraborgs län. Hustrun var lärarinna i Rök från 1890. Han var en skicklig organist och god sångare samt effektiv lärare. Han blev mycket uppskattad för sitt glada lynne och såsom berättare av roliga historier. Han avled hastigt 1914.

Gustaf Högberg

Efterträdaren, *Anders Uno Ahlgren*, flyttade 1925 och fick tjänst i Norrsunda i Uppland. Han var född i Vederslöv i Kronobergs län 1890. Möjligen vikarierade systemen *Asta Ahlgren* som organist här i mitten av 1920-talet. Hon blev senare anställd i Lunds stift. Fadern var organist.

Nils Nilsson

Nils Nilsson hade den förenade tjänsten i nära 35 år och var från 1950-talet även rektor och hann också med en del uppdrag i kommunens styrelse och förvaltning. Han tilldelades Patriotiska sällskapets medalj. Uppskattningen av hans livsgärning framkom i ett In memoriam, vid hans död i slutet av maj 1960. Han var född i Katslösa, Malmöhus län 1904.

Stora Åby

År 1698 bodde klockaren i "en liten stuga, där också höllos sockenstämmor" – alltså i sockenstugan.

Torsten Helgesson inflyttade 1658 till Ödeshög, där fadern, Helge Håkansson, efter några år blev klockare. Båda var födda i Tranemo i Västergötland, sonen 1656. Denne kom som klockare och organist till Stora Åby 1680 efter tjänst i Västra Tollstad och Ödeshög. Han dog 1703, då hans son, *Abraham Torstensson* född 1677, efterträdde honom men avled redan 1710 i pesten i Ödeshög. Om fadern heter det, att han "visat stor flit med ungdomens undervisning och annat, som honom anförtrott varit". Han var skicklig att svarva och undervisade blivande organister. 1686 reparerade han orgeln i Svanshals. En tid var han också krögare i Hästholmen. En dotter gifte sig med organisten Nils Persson i Rogslösa, senare i Ödeshög, vilken fått undervisning av den blivande svärfadern. Denne kan möjligen varit broder med organisten Jöns Helgesson i V. Tollstad.

Vid en biskopsvisitation 1764 berömdes klockarna i Stora Åby och Ödeshög. De kunde dock ej sköta undervisningen under den kalla årstiden, för att det saknades bränsle till sockenstugan.

Enligt uppgift i en bouppteckning avled organisten *Abraham Sjöstrand* 1753, sörjd av fem söner och fyra döttrar. Han hade ägt en gård i Stenkilsby.

Efterträdaren, *Zacharias Jacobsson Blom*, tillhörde en släkt av vilken minst 7 var klockare eller organister samt präster. Han uppges vara född 1721 men i vilken församling finns ingenstans nämnt. Han kom omkring 1754 från Ljung och efterträdde där av Abraham, som troligen var en broder liksom Peter i Ödeshög. Abrahams son Peter blev dennes efterföljare och denne hade två kusiner i Appuna och Hov. En dotter var gift med klockaren Sam. Lindblad i Fivelstad och Tjällmo. Zacharias var troligen en mångsidig musiker, ty i bouppteckningen räknas upp 1 klavér, 3 fioler, därav en liten, 1 oboe, 1 basång (fagott), 2 trumpeter, 1 valthorn, notböcker för klavér samt för oboer, en med menuetter, en med polskor samt en koralbok. Han ägde Åby Mustegård och dog 1773.

År 1742 hade organisten Lars Solberg i N Sandsjö Växjö stift, byggt en orgel och förre ödeshögsorganisten Lars Strömlad, levererade en 1779.

Nästa tjänsteinnehavare hette *Per Uddman*. Han var född 1750 i Bredestad, där fadern var organist. Av domkyrkoorganisten i Linköping hade han fått betyg på, att han "kvickt och snällt trakterar både klavér, violin, trumpet och valthorn" och därför var "skicklig att förestå en organisttjänst". 1812 skänkte han en dopskål

av silver till kyrkan. Han dog ogift i "bröstsjuka" 1814 och hade då kanske avgått. Som "hjälpklockare" nämns före 1810, då han flyttade till Linderås, *Peter Svartling*. Han var född i Hogstad 1782 som son till en rusthållare vilken kanske var bror till klockarna Jonas Svartling i Ekeby och Nils i Högby. Från 1810 nämns *Nils Magnus Forsén* i Stora Åby. Han kom från Åsbo och var född 1793 i Herrberga.

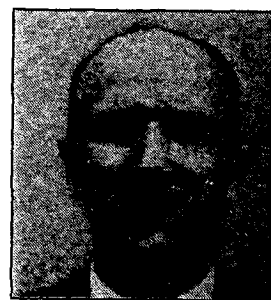
Ordinarie från 1814 var *Jonas Lindberg*, född som son till en murare, 1793 i Hakarp, nära Huskvarna. Han hade varit anställd i Skärstad och Svarttorp, norr därom. Vid fyllda 82 år var han i tjänst "på ett sätt, som många yngre kunde avundas honom" och använde då ej glasögon. Han avled 1881 av "slag".

David Liljegren började som lärare här 1872. Han var född 1839 i Långasjö i Småland. 1881 blev han också klockare och organist. Han avgick 1901 och dog 1912.

Richard Johansson hade den förenade tjänsten 1902-1938. Han var bondson, född 1878 i Ödeshög. Han kallades "en karl för sin hatt" och man hade stort förtroende för honom. Han "dagtingade aldrig med sin övertygelse och fick otaliga vänner för sitt hjärtegodas sätt". Han var en flitig tidningsskribent, som blandade allvar och skämt i sina många krönikor om hembygden. 1953 mottog han Patriotiska sällskapets medalj och avled året efter.

Richard Johansson

Helge Möller

Folkskolläraren och kantorn *Helge Möller* var kollega med 4 syskon. De föddes i Mellby, Helge 1902. Av bröderna hade en tjänst i N. Solberga, en i Mogata och en i Rappestad och en syster, senare gift Persson, i Tidarsrum. I Stora Åby fick Helge flera förtroendeuppdrag, ledde många studie-cirklar och ägnade sig på fritiden åt trädgårds- och biskötsel, jakt och fiske. Han flyttade till Färentuna i Uppland.

Strå

Före 1600-talet förenades församlingen med den lilla grannsocknen Broby.

Två klockare nämns i protokoll från mitten av 1600-talet i samband med att det gjordes avtal mellan församlingen och capellanen om deras lön. De hette *Isac Helgesson* och *Nils Töresson*. Den 29 december 1704 dog *Nils Andersson*. Han "överfölls av bröstkvav på hemväg". Han hade då varit klockare i 45 år och var född 1638 i Rogslösa. *Per Thyrsso*n anklagades på en stämma för att han brustit i redovisning av kyrkans medel samt slarvat bort en del av kyrkans inventarier.

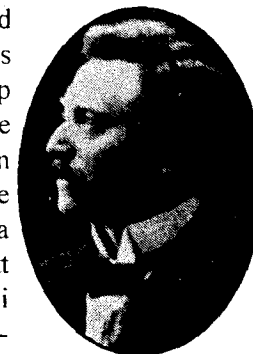
År 1717 rådgjordes om hur man skulle få "en beskedlig klockare, som kyrkolagen bjöd". Det ansågs att en sådan behövde "mera underhåll". *Joseph Andersson* byggde en stuga av de stockar, sockenborna bidrog med. Han dog 1733, 69 år gammal. Efter honom kom (Magnus) *Måns Utter* från tjänst i Harstad (nu i Väderstad). Han avled 1757, då han var 70 år. Tidigare hade han efterträtt av *Jonas Hellerstedt*, född 1726 i Hällestad, död 1800.

Klockaren *Anders Sandahl* drunknade i juli 1802 i sjön Tåkern. Han var född 1776 i Rinna. *Lars Lagervall* var endast 45 år vid sin död 1822. Han föddes i Herrestad. *Nils Lindros*, son till klockaren i Örberga med samma namn och född där 1796, anställdes här 1825 och blev 1847 också lärare. Han ägde en gård på 1/8 mantal. Han dog 1860. Brodern *Gustaf* hade tjänst i Tingstad.

I fortsättningen var klockaren även folkskollärare och hade också organistbefattning från 1862, då fanjunkare A. Rosenberg i Vadstena levererade en orgel. *Johan Gustaf Andersson* hade varit lärare i Stora Åby, bondson, född i Väderstad 1831. Han fick stort anseende som lärare och lämnade tidigt lancastermetoden. Han torde vara en av de första, som tilldelades Letterstedtska stipendiet för lärare. Han sägs ha varit en skicklig debattör, som gav trakasserade personer hjälp i olika situationer. Efter pensionering från skolan 1890 köpte och arrenderade han ca 100 tunnland jord, som han med framgång odlade. Kyrktjänsten behöll han till sin död 1902 men hade ibland hjälp med den av sina efterträdare i skolan, först *Karl Emil Johansson* 1890-1895, och vilken senare hade förenad tjänst i Heda till pensioneringen. Han var född 1866 i Viby, Örebro län och kom närmast från Jäder i Södermanland.

Folkskollärare *Otto Vilhelm Enderberg* kan väl kallas överkvalificerad som organistvikarie i det lilla Strå. Han var nämligen musikkdirektör och under tiden här till 1899, då han flyttade till Grängesberg, var han vice dirigent för Vadstena musiksällskap. Han var född 1863 i Hogrän på Gotland och hade kommit från Dalhem.

Efter kort vikariat av *Ivar Frössle* från Ölme i Värmland fick Strå en befattningshavare, som blev församlingens "allt i allo". Det var *Axel Klingstedt*, född i ett soldattorp i Väckelsång i Kronobergs län 1875. Som skicklig lärare var han självskriven till Letterstedtska stipendiet. Han uppehöll kontakt med sina elever sen de blev vuxna. Både som kommunalman och privat rådgivare blev han många till hjälp. Ofta kunde han ena motstridiga viljor. Med sitt vinnande sätt fick han många vänner både i Strå och i Vadstena, där han drev en auktionsfirma och blev övermästare i Odd Fellow. Efter pensioneringen 1935 flyttade han dit och avancerade till bankdirektör och tilldelades

Axel Klingstedt

Patriotiska sällskapets stora guldmedalj. Han avled 1949.

På tjänsten i Strå fanns *Karl Nordström* till 1944, då han flyttade till Torpa i Södermanland. Han föddes 1900 i Uppsala. Liksom företrädaren åtnjöt han allmänt förtroende och aktning även som kommunalman.

Efterträdaren, *Erik Olsson*, kom från Götlanda i Västergötland. Han var född i Brevik i samma landskap. Sedan han vistats en tid i USA var han kvar i Strå till 1953, då han flyttade till Rångedala i hemlandskapet.

Erik Olsson

Svanshals

Om det är sant som Broocman berättar att en orgel fanns här på 1560-talet, var den förmodligen skänkt helt eller delvis av någon av socknens storgodsägare. Det uppges att den förstördes 1567 av danska trupper, som då härjade i Östergötland. 1686 reparerades en orgel här av Torsten Helgesson, organist i Stora Åby. Vid den tiden begärde organisten *Mårten* i Svanshals avsked "efter att han sig ärligen och väl förhållit". Om efterträdaren, *Håkan Nilsson*, berättas, att han föddes 1660 i Stora Åby och tidigt blev föräldralös samt att han lärde sig spela hos nyssnämnda Helgesson. Två år före sin död 1727 "förbättrade" han orgeln och byggde till en stämma av trä.

Han efterträddes av den unge *Adam Pilstedt*, vars namn återfinns i en del sockenstämmoprotokoll. Vid ett klockareval 1740 önskade en del i församlingen, att han skulle få även den sysslan. Andra ville ej detta dels för att de ansåg att ingen skulle ha båda befattningarna och för hans opassande uppförande ibland. Han var troligen en skicklig fiolspelman, ty vid ett storbröllop i Mjärdevi i Hogstad socken var han en av de ditkallade spelmännen. Han blev dock snart överlastad av starka drycker och hamnade i en vrå till ingen nytta. Detta nämns i en skrivelse, som en av sexmännen (ordningsmän) i Svanshals sände till biskopen och domkapitlet, bestyrkt av kyrkoherden. I ett annat sammanhang skrevs om "hans svaga huvud när han kommer på bröllop". 1740 hade pengar insamlats till köp av en orgel, byggd av J. Wistenius, Linköping. Kanske Pilstedt spelade olikt andra eller kanske han ibland "trampade i klaveret" i villan och vilket orsakade mer oljud än musik.

I ett sockenstämmoprotokoll 1769 kan läsas: "Påyrkade ryttmästare Boji tillika med herrskapet på Renstad, att Pilstedt måtte bliva entledigad från sysslan av den orsak, att han föga skall förstå orgelverkets rätta handhavande, varav billig fruktan är, att hans oskicklighet torde åtminstone med tiden, om ej redan skett, tillfoga detta för kyrkan och församlingen dyra verk någon skada. Församlingen däremot ville ingalunda medgiva detta hans avsättande av orsak, att han nu i detta ämbete tjänat församlingen över 40 år och till tämligen hög ålder, oförmögen att på annat sätt sig nära. Härvid och som församlingen ej annorlunda villie besluta, ty undandrog förbemälda herrskaper sig alltsedan ansvar eller kostnad för vad reparation framdeles å nämnda orgelverks iståndsättande kan erfordras. Slutligen kom församlingen överens att vid görligt tillfälle genom förfarna män låta pröva orgelverkets nuvarande tillstånd". Pilstedt avled 1774 av "slag", 63 år gammal och till hans efterträdare valdes *Lars Berggren*, vilken året efter flyttade

till Örberga efter sin broder Peter.

Även bland församlingens klockare fanns sådana, man ej var nöjd med. *Hans Jonsson* anklagades i Heda 1683 för att där hålla till hos "en kona" som han "besufvit" (belägrat). Hon förvisades från häradet. Troligen avgick han samma år och blev torpare till sin död 1709, 75 år gammal.

Näste klockare hette *Erik Andersson*. Han var född i Höreda 1636. I boken över döda 1732 står att han "avsomnade vid solens nedgång, utsträckt som ett ljus". Förmodligen hade han avgått innan dess. Hans efterträdare med namnet *Segeholm* blev troligen avsatt. 1736 spreds ett rykte att klockaren *Mattias Bengtsson* stulit säd ur kyrkoherdens loge. (Den som har tålamod att följa rättteggningen hänvisas till domboken 1737 vid Lysings häradsrätt). På en sockenstämma 1740 uppgavs, att ingen klockare kunnat undervisa socknens barn på 19 år.

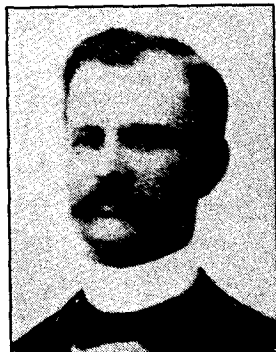
Jöns Lindmark tillträdde 1742. Han var född 1702 i Ekeby, där fadern liksom dennes broder i Rinna var komminister. 1772 begärde han avsked för ålder och sjukdom och dog samma år i Rogslösa. Han berömdes för "skicklighet och flit".

Den unge soldatsonen *Carl Rundgren*, född 1751 i Väderstad, blev klockare 1772 och från 1780 även organist. Vid hans död 1810 antecknades att han varit "trogen och pålitlig i sin tjänst samt välmående och tjänstaktig mot alla". Det uppstod tvist mellan änkan och församlingen om husen vid klockaregården. Hon beviljades understöd något år. Av de 12 barnen blev sonen Anders klockare i Kumla. Kanske han övertog faderns musikinstrument - fiol, trumpet, valthorn och oboe. Klaveret var då kanske ospelbart.

Nils Östling, född 1789 i Risinge, kom från Ö. Eneby 1812 och flyttade till Hjorted 1818. En bondson från Örberga, *Johan Ölander*, född där 1797, blev utom klockare och organist även bonde som ägare av Svanshals mellangård samt Glånås fräse- och södergård. Sonen Adolf Fredrik var präst i Svanshals och en dotter gifte sig med faderns kollega, A.V. Ekman i Kumla. Troligen var hans "fortepiano av mahogny" ganska nytt vid hans död 1844.

Ännu en bondson, denna gång från församlingen, flyttade in i klockaregården. Han hette *Anders August Andersson* och var född 1822. Efter att först varit lärare blev han, sedan han tagit organistexamen vid Musikaliska akademien, även ordinarie organist och klockare. Om honom heter det att han var en mycket duglig lärare och skicklig organist. 1866 levererade Bröderna Söderling i Göteborg en ny orgel, vilken 1911 om- och tillbyggdes av firman Setterqvist i Örebro. Genom reumatism fick han svårt att spela orgel och piano på ålderdomen. Att fortsätta reparera klockor och tillverka golvur blev väl också svårare liksom att framställa preparat för mikroskopet. Han avgick 1878 och avled 1896, troligen av levercancer.

”En stilla, fridsam, vänsäll och hjärtegod man” hade tjänst i Svanshals 1879-1903 sedan han varit lärare i Väversunda. Han hette *Anders Teodor Nylén* och var bondson, född 1845 i Örberga, där han avled 1925. *David Emanuel Ståhlberg* svarade för tjänsten från 1904 till 1909, då han flyttade till Bankeryd nära Jönköping i vilken stad han föddes 1881. Även de följande tjänsteinnehavarna var födda i Småland - först *Nils Gustafsson*, 1865 i Gällaryd, Jönköpings län. Han blev mycket uppskattad för sitt livliga och glada väsen, inte minst i skolan, där han stimulerade sina elever till livaktig sång. Han var också en ypperlig organist. Han blev den ledande kommunal mannen under sin tid här. Han avgick 1924 och avled 10 år senare i Linköping.

Nils Gustafsson

Fritz Palmqvist, som kom 1925, var född i Lekeryd 1897, där fadern var lärare och kantor. Han kom att sköta en del uppdrag åt kommunen med skicklighet, gott omdöme och hjälpsamhet, inte minst i kristidsnämnden. Han tog väl hand om sina elever och skapade intresse och kunnande hos dem samt ivrade för höjande av skolans standard. De sista åren i tjänsten var han också rektor. Som ledare för studiecirkel m.m. gavs honom omdömet ”kulturpersonlighet med särprägel”. Under 3 år efter pensioneringen var han lärare vid försvarets läroverk i Karlskrona och därefter 10 år vid gymnasiet i Mjölby, där han avled 1976.

Fritz Palmqvist

Trehörna

Församlingen bildades 1643 av delar av intilliggande socknar. Medlemmar av slakten Ribbing, som då och senare ägde den största gården i församlingen fick länge tillsätta klockare och präst samt skänkte mark, som klockaren fick bruka. Denne skulle underhålla loge, lada och fähus och bodde i sockenstugan.

Den förste hette *Per Danielsson* och tjänade i 30 år till sin död 1694, 70 år gammal. Han var född i Adelöv. Hans efterträdare var också smålänning, född i Lommaryd och hette *Sven Gunnarsson*. Han hade varit klockare i drygt 44 år, när han 1738 drunknade i Trehörnasjön, då isen brast och även hans dotter, som försökte rädda honom, omkom. Hans efterträdare blev först *Lars Larsson*, död 1780, och senare *Samuel Mattsson*.

Samuel Kindström, född 1749 i Skeda, kom 1782 från Torpa. Han odlade upp stenbunden mark, där han satte ett 25-tal fruktträd samt bärbuskar, anlade humlegård och odlade både potatis och tobak. 1796 föreslogs han få Patriotiska sällskapets belöning. Han dog 1823. Fadern var klockare i Sjögestad.

Efterträdaren, *Anders Ulrik Blomqvist*, var född i ett ryttartorp i Asby 1801. Han dog efter en längre tids sjukdom i ”kräfta” 1857. Sonen Frans August var vikarierande lärare en tid, men blev mentalsjuk och avled 1847.

1864 anskaffades en orgel, byggd av organisten i Källstad, Per Eric Jonsson, född i Trehörna. Den användes ända till 1939, då den länge varit mycket dålig. Firman Hammarberg levererade den nya. Den första organisten blev klockaren sedan 1860, *Johan Lennart Nyberg*, som kom från Väderstad och 1867 flyttade till Västra Tollstad som lärare. Han var född 1830 i Kättilstad, där fadern var trädgårdsmästare.

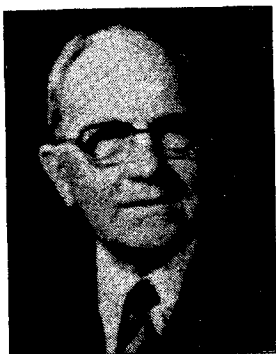
Utom klockare och organist var *Karl Johan Fridner* även lärare här. Enbart det senare hade han varit i Stora Åby, varifrån han kom 1869. Han var född i Säby 1836, fadern mjölnare. Han sägs ha varit sträng och fordrande i skolan samt god organist och sångare. Tillsammans med två sockenbor underhöll han gästerna vid Slangeryds hälsobrunn i församlingen med musik. Två döttrar var lärarinnor. Efter pensioneringen 1893 flyttade han till Tranås, där han blev syssloman vid sjukstugan. Han avled 1918.

I samma stad dog också hans efterträdare, *Karl Marcus Ljungqvist*. Han kom till Trehörna från Värna och var född

i Hällestad 1869. Han var en skicklig pedagog, framstående musiker och god sångare. 1929 avgick han med pension och flyttade till Linköping och senare till Tranås, där han avled ogift 1953.

Eric Landsjö, född 1898 i Jönköping, stannade i Trehörna till 1931, då han återvände till hembygden, närmare bestämt Rogberga. *Olof Östblom*, som föddes 1902 i Torsåker, var under sin tid här även dirigent för Lysings kontraktskör. 1939 flyttade han till Ask. Efter ett år här hamnade *Eric Aman* i Hägerstad och senare i Appuna. Han föddes 1910 i Säby.

Eric Aman

De närmaste åren blev det täta byten av tjänsteinnehavare: *Sigvard Vestle*, född 1910 i Söderåkra, *Britta Ekman*, född 1917 i Stockholm. *Ture Tomasson*, född 1901 i Mörrum, var här 1943-1948. Åke Möller, född 1918 var här till 1949, då han flyttade till Nydala, varifrån han efter ett par år hamnade i Rappestad, där han blev kvar till pensioneringen. Han och hans syskon var födda i Mellby. Fyra av dem hade liknande tjänst i Norra Solberga, Mogata och Stora Åby samt system, gift Persson, i Tidarsrum.

Olof Östblom

Vadstena med Sankt Per

Från det att Vadstena blev stad 1400 och bildade församling hade denna gemensam kyrka liksom klockare och organist med S:t Pers socken. Byggnaden, som på senare tid kallades "Rödkyrkan", revs utom tornet 1830 och klosterkyrkan blev gemensam församlingskyrka. Den hade tidigare från 1600-talet använts sommartid av krigsmannahusets församling (Rödkyrkans torn sammanbyggdes med en skola).

Uppgifter finns om reparation av orgel i slutet av 1500-talet och 1635 av organisten *Jöns* samt 1706 av orgelbyggare Agervall från Söderköping. 1612 beslöts att en "bequemlig organist" skulle anskaffas, men hans namn nämns inte. Men ett par efterträdare under 1600 är kända - *Lorens Fransson Tzander*, död 1662, och *Mattias Jacobsson*, avliden 1680. Den förre var också stadsskrivare. 1699 kom organisten *Erik Wachthåller* från Jönköping, där han föddes 1655 och hade tjänstgjort i slottskyrkan. Han avled 1703 och blev begravd i kyrkan.

Efterträdaren, *Johan Brandberg*, ägde gård i staden. Troligen avled han 1747, och tjänsten övertogs av brorsonen *Peter Brandberg* som varit organist i Motala, där han dog 70 år gammal 1770.

1759 byggde J. Wistenius i Linköping en orgel på 18 stämmor, och ungefär samtidigt kallades *Anders Kilander* till organist. Utom skicklig musiker var han väl insatt i allmänna angelägenheter och blev också vald till rådmann. Han var modig och slagfärdig och utmärkt talare men hade ett hetsigt och känsligt temperament. Redan från början blev han inblandad i politiska och andra stridigheter, särskilt med borgmästaren. Försök gjordes att få honom avsatt som organist, men det misslyckades. Han dömdes för angrepp på en annan rådmann att "mista äran" och avsattes som rådmann, men domen upphävdes. Under tiden och senare hade han skaffat medhjälpare som organist. Denne hette *Anders Björling*, född i Vånga 1768 som son till klockaren och organisten där, Peter Björling, vilken var son till Carl Björling i Kristberg och tidigare Ö. Harg. Kilanders vikarie klagade på en sockenstämma, att han ej fått den lön, han blivit lovad. Han återvände 1793 till födelseförsamlingen som faderns efterträdare. Kilander hade utom kontant lön även spannmål från S:t Pers församling samt 3-4 tunnland jord att odla. Kanske han inte kunde hushålla med sina tillgångar ty i bouppteckningen efter hans död, 74 år gammal, 1805, översteg skulderna hans tillgångar. Sin harpa hade han givit bort till en dam. Församlingens klockare anmälde 1798, att Kilander tagit ljusstumpar med sig hem från kyrkan utan tillåtelse. 1769 och 1799 anmärkte han på brister i orgeln, som därför besiktigades av olika organister. Vid det senare tillfället var han bortrest utan lov och blev anmäld till

domkapitlet. 1800 klagade han vid en sockenstämma på nattvardsvinets kvalitet och ville därför ej betala skatten till vinsäden.

Från 1801 hade han hjälp med spelningen av den som 1805 blev hans efterträdare, *Bengt Bromer*, en skomakarson från Heda, född där 1764. Denne hade längre fram musikelever, bl. a. Jonas Törngren i violin, klarinett och fagott. Denne blev senare klockare i Kumla. 1829 såldes orgeln i "Rödkyrkan" till Väderstads nya kyrka och i Klosterkyrkan, som nu blev församlingskyrka uppförde Gustaf Andersson, Stockholm, ett instrument på en läktare i väster. Som vice organist 1833-1835 tjänstgjorde *Lars Nydahl*, född 1813 i Nässja klockaregård, senare ordinarie i Hammar och många år i Ekeby. Till 1837 fanns ännu en vikarie i Vadstena, nämligen *Nils Hultgren*, född 1805 i V. Skrukeby (nu Högby), även han klockareson. Bromer avled ogift 1846. 1837 kom *Samuel Ringqvist* från Törnevalla, där han föddes 1813 som son till organisten Erik Ringqvist, vilken i sin tur efterträtt sin far. Redan efter 2 år blev Samuel anställd i sparbanken och skötte detta uppdrag på ett berömvärt sätt och blev så småningom bankens direktör. Därjämte hjälpte han sin farbror, som var postmästare. Kanske också den unga hustrun, född 1840, senare biträde. Utom organist var han också lärare i skolan. Skötseln av fastigheten (nr 92 och 93 i Klosterkvarteret), där han ägde både hästar och kor, gav säkert full sysselsättning. Kanske han ändå fick tid att traktera sitt piano, sin fiol, cello och gitarr, vilka upptas i bouppteckningen efter hans död 1864. Detta år förenades klockare- och organisttjänsterna.

Zacharias Eriksson var klockare i Vadstena 1651-1687. Han var född i staden 1608 och kom från tjänst i Varv. Han avled 1694 och efterträddes av sonen, *Mattias Zachariasson*, född i Varv 1671 och död 1723. Om efterträdaren, *Erik Wadström*, heter det vid hans död 1736, att han "levat med stor beskedlighet". Hans änka gifte om sig med den näste i tjänsten, *Carl Linstadius*, som var född i Linköping. Han var bara omkring 45 år, då han dog 1743 efter 13 års tjänst. Även hennes son i första giftet, *Malachias Wadström*, dog ung i "hetsig feber" 1753 efter 10 års tjänst.

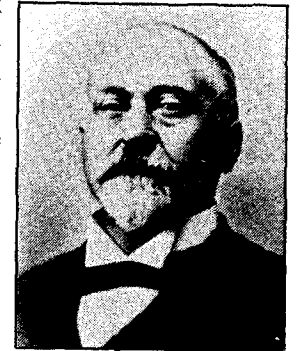
Från 1754 var prästsonen *Jonas Georg Lithelius*, född 1720 i Hannäs, klockare till sin död 1781. Han hade ägt 1/3 av en fastighet i staden. Den näste i tjänsten, *Peter Öhman*, var född 1745 i Norrköping. 1797 åtog han sig att vara kollektupptagare. Efter hans död 1814 förordnades en vikarie.

Vid en sockenstämma med S:t Pers församling hade 1813 beslutats, att klockarelönen ej skulle utgå av kyrkans medel, utan "skall kyrkorådet hos magistraten i staden inlämna ansökan om annan författnings vidtagande om denna löns utgående av stadsförsamlingen".

Mot det förslag, som 1815 upprättades för val av klockare, anmärkte kommi-

nister Wallberg, att varken vikarien eller en av de andra sökande var behöriga. Vikarien valdes dock med stor majoritet. Han hette *Anders Pettersson* och var troligen född i Vadstena. Vid hans död efter "tärande sjukdom" 1847 heter det, att han varit en god sångare samt en from och stilla man. Han hade ägt hus i Skänningekvarteret.

Sedan organisteleven *Johan August Samuelsson* vikarierat ett par månader, ersattes han med *Johan Cassel*, som kom från Vreta kloster. Han blev snart ordinarie organist och från 1864 även klockare och fick titeln "stads kantor". Han var bondson, född i Kisa 1819. Efter ett par år skaffade han sig en fastighet i staden och senare köpte han en trädgårdstomt, som vållade honom en del kostnader, då där fanns en stor grop, som behövde fyllas. Intresserad för trädgårdsskötsel lade han ned mycket arbete med plantering av träd och buskar. 1867 sålde han tomten. Att vaccinera, åderlåta och dra ut tänder upptog en hel del av hans dag. Några högre arvoden för detta tycks han inte ha haft, och hans odlarmöda gav nog inte någon större förtjänst, kanske tvärtom. Han avled 1875. En dotter gifte sig med efterträdaren, *Johan Fredrik Bengtsson*, född 1845 i Herrestad i Bohuslän.

Johan F. Bengtsson

Utom tjänsten i kyrkan skötte han undervisning i sång och musik i en privatskola och åtog sig pianostämning. I det musiksällskap, han bildade 1883, svingade han sin silverbeslagna taktpinne över både orkester och kör och i hemmet musicerades flitigt på piano, fiol, altfiol och cello. (Gruppbild på familjen finns i boken "Jag minns min bandoms Vadstena" av L. Hollman Johansson.) Efter hans död 1903 förordnades organisten i Örberga, *Carl August Sjölander* till vikarie med biträde av Bengtssons son Gustaf, född 1885. Denne hade då flera år hjälpt fadern i tjänsten. Han blev senare organist i Motala och efter några år musiklärare vid folkskollärarseminarier i Karlstad och i Linköping.

Elis Ullman, som hade valts att tillträda tjänsten 1 maj 1905, var innan dess vikarie men sade genast upp sig, och ny vikarie blev *Reinhold Bystedt* från Nyköping ett halvår och efterträddes av *Sven Gideon Petersson* från Jönköping. Vid det följande valet fick *Otto Sandberg* från Gränna en stor majoritet av rösterna och var från 1906 till 1910 ordinarie organist och klockare. Sedan flyttade han till Linköping som musiklärare vid folkskoleseminariet och senare några år även organist i S:t Lars församling. Han var född 1879 i Förslöv i Skåne.

Även nästa organist i Vadstena, *Otto Edberg*, flyttade till Linköping, han som

domkyrkokantor från 1919. Han föddes i Stockholm 1864 och blev efter sångutbildning en tid anställd vid operan och senare organist i Örnsköldsvik.

Petrus Österberg, född 1889 i Örebro tjänstgjorde i Vadstena 1919-1931 och flyttade till Eskilstuna.

Före valet 1931 publicerade ortstidningen examensbetygen för de tre, som uppsatts på förslag. Den som sedan valdes hade högst betyg i orgel- och pianospelning och harmonilära. Han hette *Carl Bengtsson* och var född 1903 i Spannarps i Halland. Efter 11 år i Vadstena valdes han till organist i S:t Petri kyrka i Malmö. 1933 byggde Setterqvist ny orgel, vilken 1958 något ändrades av firman Mårtensson i Lund.

Den utmärkte sångaren *Olof Andersson*, som senare bytte namn till Anfelter, var född 1915 på Öland i Runsten. Han kom 1943 från Gällivare och flyttade 1946 till Västanfors, men avled tre år senare. Orgelvirtuosen *Rune Engso* flyttade efter fem år i Vadstena till Stockholm, där han var född 1918. Han har blivit mycket anlitad för inspelningar på skivor och band av många orglar.

Rune Engso

Krigsmannahusets församling

Den sjuk- och pensionsinrättning för officerare och soldater i armén, som startades i mitten av 1600-talet (-Vadstena krigsmannahus-) disponerade de gamla byggnaderna från nunneklostret, bildade egen församling och hade sina gudstjänster i "pelarsalen", på sommaren i klosterkyrkan.

Klockaren *Johan Olufssons* hustru dog i pesten 1711. En efterträdare, *Jeremias Zachariasson*, var född 1677 i Vadstena, där fadern var klockare. Jeremias flyttade 1717 till V. Ny. En av de intagna, som deltagit i Karl XII:s krig, *Nils Flistedt*, tjänade som klockare "troget och redligen" från 1737 till anläggningens avveckling 1787. Han dog tre år senare.

I Örberga kyrkböcker står att klockaren där, *Anders Bengtsson*, född 1685, haft tjänst i krigsmannahuset.

En tid under 1800-talet utgjorde de intagna och de anställda vid hospitalet egen församling med egen präst, men klockare nämns ej och inte heller organist i dess kyrka, som f.n disponeras av folkhögskolan.

Carl Bengtsson

Olof Andersson

Västra Tollstad

Redan 1651 lär det funnits en orgel här, som var tillverkad av borgmästare Per Jönsson i Skänninge. Kanske *Jöns Persson* var en av de första organisterna, sedan han blivit avskedad i Rogslösa 1657, då han fått tjänsten i V. Tollstad utan att begära avsked från klockarebefattningen i Rogslösa. Ny organist här 1674 blev *Torsten Helgesson*. Liksom fadern, Helge Håkansson, klockare i Ödeshög från 1663, var han född i Tranemo i Västergötland, Torsten 1656. Hans son, Abraham Torstensson blev klockare och organist i Stora Åby, där fadern efter tjänst i Ödeshög verkade till sin död 1703.

Jöns Helgesson, som var "spelman" (organist) här från 1682 till sin död 1715, var kanske en broder till ovannämnde Torsten. Han avled 53 år gammal och blev begravd i vapenhuset i kyrkan efter att ha fört "ett stilla och vackert leverne". Det orgelverk, som han påstås ha gjort och skänkt, var kanske en om- och tillbyggnad av det som G. Heim tillverkat 1683. Det heter om Jöns: "En slik konstfaren man uti spelande på allehanda instrument, dem han själv göra kunde, så väl som färdig uti snickrande, svarvande och slikt, har denna socken ej tillförne haft och troligen efter honom bekommandes varder dess like, som för sin konst av många lärere saknas". Hans 6-stämmiga orgelverk ansågs vara "gjort mäktiga väl och konstigt".

Under 1740-talet var *Johan Peter Hultgren* organist tills han 1747 flyttade till Örberga. Han var troligen född omkring 1709. Efter hans avflyttning blev hans syssla förenad med klockaretjänsten. (se nedan.)

Klockaren *Jöns Andersson* sägs var född 1588 i Västergötland, och efter "en lång tid" här dog han 1683 i Rök. *Sven Håkansson* var 60 år, då han avled 1696. *Måns Svensson* var klockare 30 år före sin död 1727, då han var nära 70 år. Han hade lärt "smedhantverk och därmed betjänat folk". Ett par månader före sin död hade han av ålder av sagt sig tjänsten men begärde och fick den åter med förmaning att "avhålla sig från tobaksrökning, när han skulle göra sin tjänst, uppvakta gudstjänsten flitigt, göra sitt ämbete med ringande, stänga portar och hindra svin från kyrkogården". *Lars Andersson* var klockare 42 år före sin död 1769, som 72-åring. *Måns Berggren* var den första, som även var organist här (från 1747). Han avled i 50-årsåldern av "hetsig feber" 1776.

"Ett kräftaktigt sår på högra armen" anges som dödsorsak vid *Samuel Lindbloms* död 1788, då han var 38 år. Han hade ägt egen koralbok samt fiol och klavér.

Eric Carlholm tillhörde en släkt med flera kyrkomusiker, fadern Carl Carlsson Ljungberg i Skeda, där Eric föddes 1764, brodern Carl Johan och brorsonen Johan August i Rogslösa, brodern Hans i Lofta och dennes dotter Eva i V. Harg.

Eric "gjorde sitt namn älskat i församlingen genom rättsinnig och kristen vandel". Efter flera års sängliggande avled han 1846. Vikarie var *Sven Magnus Svensson*, född 1819 i Strå, som sedan fick tjänst i Hov. 1846 byggde organisten i Norra Solberga, Nils Ahlstrand, orgel i den nybyggda kyrkan.

Fredrik August Svenmertz var lärare från 1847 till 1867 men behöll kyrktjänsten till sin död 1885. Han var född 1824 i Askeryd, där fadern var arrendator. På fritiden sysslade han bl. a. med bokbinderi, snickeri och biskötsel samt spelade fiol och cello. *Johan Lindegren* kom från Sandseryd i Jönköpings län, där han föddes 1854. Han avled 1906.

Västgöten *Karl Adolf Andersson* föddes 1883 i Eggby, där han också avled två år efter pensioneringen här 1943. Han hade varit "plikttrogen, vänlig, rättfram, hjälpsam och försynt med en stilla humor, hade ett gott hjärta, trodde på det bästa

hos andra och var aktad av sina elever". Efter att ha vikarierat en tid blev *Karl Thorén* ordinarie och fortsatte

ett stycke in på 1950-talet, då han flyttade till Matteus församling i Stockholm som lärare. Han föddes 1916 i Tranås, Säby församling.

Den skicklige kyrkomusikern *Karl-Erik Gustavsson*, född 1923 i V. Ryd, blev församlingen sista skolkantor. Han avled 1989.

K A Andersson

Karl Thorén

Väversunda

Klockaren *Per Håkansson* tjänstgjorde från 1682 till 1729, då han begärde avsked men fick behålla lönen. Han dog samma år i en ålder av 78 år. Efterträdaren, *Gudmun Mattsson* var lika gammal, när han avled 1766. Han var förut dräng hos en löjtnant och valdes på dennes "contion" på prov ett år och förmanades till gudsfruktan, flit och trofasthet och blev godkänd. Sonen, *Sven Gudmunsson*, som kom efter, var född i församlingen 1730. Han avgick sannolikt 1784 och avled 1795.

Nästa klockare var troligen också organist, sedan en orgel 1784 levererades av förre organisten i Ödeshög, Lars Strömblad, som vid den tiden bodde som orgelbyggare i Väversunda. Den nye tjänsteinnehavaren, *Magnus Ramqvist*, var född i Stora Åby. Han avled 1792 i lungsot, 57 år gammal. Efterträdaren, *Erik Wadsberg*, föddes 1772 i Rogslösa. 1852 flyttade han till Heda och blev där arrendator.

Karl Axel Forsman var född 1816 i Landeryd där fadern var trädgårdsmästare. Han kom 1846 som lärare från Åsbo och fick 1852 också kyrktjänsten. Organistexamen hade han tagit vid Musikaliska akademien. Han fick Patriotiska sällskapets medalj, då han avgick från skolan 1896. Han var vaccinator i 50 år. Han hade kvar kyrktjänsten till 1900 men måste de sista åren anlita vikarie på grund av sjukdom. Han hade fri bostad och ved till sin död 1912. Även från skolan hade han sjukledigt före pensioneringen med *Fredrik Bergman* som vikarie, även i kyrkan. (Under dennes fotografi i en tidning står "Kantor Bergman".) Denne flyttade som lärare till Nykil 1897 men återvände, efter pensionering där, till Väversunda, där han avled 1918. Han var född i Rogslösa 1850, fadern torpare.

Efter vikariat 1898-1899 flyttade *Alfred Roeén* till Stengårdshult i Småland. Han var född 1863 i Ödeshög. Som ordinarie i skola och kyrka tjänstgjorde *Enoc Landelius* 1901-1908, då han flyttade till Öja i Södermanland. Han var född 1876 i Normlösa. Han hade från 1923 befattning i Bankekind.

Från tjänst i Ask fanns här *Axel Jonsson* från 1907 till 1915, då han fortsatte i Rogslösa. Han föddes i Vårdsberg 1881. Västgöten *Ernst Ljungbert*, som tagit namn efter Ljungsarp, där han föddes 1887, återvände till hemlandskapets Björketorp 1921. *Eskil Åström* lämnade Väversunda 1924 för tjänst på Mörkö i Södermanland. Han var född i Vena 1880. Sedan *Folke Thelander* *Inge Österlund*

vikarierat någon termin fick församlingen en befattningshavare, som stannade 22 år till 1948.

Det var *Inge Österlund*, född 1903 i Växjö, där fadern var dövstumslärare. Han gifte sig med kollegan, som var dotter till kantor Carl Oskar Wedell i Björkeberg. 1948 blev han lärare i Tranås och fick som efterträdare *Nils-Erik Petersson*, född 1920 i Blackstad och som närmast kom från Grebo. 1956 tillträdde han lärartjänst i Linköping och var under många år en värdefull tillgång i domkyrkokören.

Nils-Erik Petersson

Ödeshög (förr Örsjö)

Den förste klockaren, vars namn är bevarat "hade förestått tjänsten i fulla 60 år", som det heter vid hans död 1662. Han hette *Lars*. Efter honom kom en västgöte, *Helge Håkansson*, född i Tranemo 1631. Han inflyttade hit 1658 tillsammans med sonen, *Torsten Helgesson*, vilken blev organist 1678 efter tjänst i Västra Tollstad och härifrån till Stora Åby 1680. I Ödeshög fick han spela på en ny orgel, byggd av Christian Beijer i Skövde 1678. Fadern Helge dog 1708 efter "7 års bräcklighet". Möjligen kan Jöns Helgesson i Västra Tollstad vara en annan son.

Jonas Jönsson uppges vara född i Skärstad och var bara 36 år, när han dog 1694. Liksom flera församlingar miste Ödeshög sin klockare i pesten 1710. Han hette *Olof Persson* och avled i Stora Åby.

Organisten *Nils Persson* född i Adelöv, kom från tjänst i Rogslösa. Efter 2,5 år här dog han 1709, 33 år gammal. Han hade lärt sig spela av sin blivande svärfar, *Torsten Helgesson*, när denne fanns i Stora Åby. (Se ovan!) Nils efterträdare, *Abraham Carlsson*, dog i pesten 1711.

I mitten av 1700-talet hade församlingen en av de äldsta i en stor musikersläkt som organist och klockare. Denne, *Peter Jacobsson Blom*, uppges vara född 1715 men i vilken församling har det ej gått att finna, trots mycket sökande. Från 1738 var han nog organist och blev troligen 1753 även klockare, sedan *Sven Andersson* dött, 61 år gammal. Vid sin död, då han avgått, fick Blom beteckningen "äreboren och konstförfaren". I bouppteckningen räknas upp följande instrument: 2 klavér, 2 fioler, 1 valthorn, 1 trumpet, 1 marintrumpet och 1 oboe. Notböcker fanns med marscher och koraler. Två av hans söner verkade i Hov, en som komminister och en som klockare. Sonen Jacob kallas "vice trumpetare" (i armén) och vikarierade som organist i flera församlingar (bl. a. i Rystad). Peter Bloms bror *Zacharias* tjänstgjorde i Ljung och senare i Stora Åby. *Abraham Blom*, som även han hade tjänst i Ljung, var troligen en annan bror.

Vid en biskopsvisitation 1764 berömdes klockarna i Stora Åby och Ödeshög. De hade dock ej kunnat undervisa barnen, då enda lokalen, sockenstugan, ibland saknade bränsle.

Bloms efterträdare, *Lars Strömblad*, gifte sig med hans dotter. Han var född i Ödeshög 1743. Han började sin musikerbana vid Östgöta Livregemente i Pommern. Där lärde han sig troligen något om orgelbyggeri, som han praktiserade, sedan han 1766 blivit ordinarie organist och klockare här. Detta orsakade missnöje i församlingen, då han ofta var borta för att sätta upp de levererade

instrumenten. 1766 begärde han avsked som klockare och året efter som organist och flyttade till Väversunda, där minst 10 instrument kom till. Verket i Östra Ryd av hans hand är det enda helt bevarade, tack vare reparation av Pehr Schiörlin, kan man nog påstå. I orgelbyggarexamen vid Vetenskapsakademien blev han ej godkänd. Året efter vid Musikaliska akademien gick det något bättre, och han framhöll det som en särskild merit att ha blivit godkänd där. Delar av hans orglar finns kvar och hans fasader anses konstnärligt utförda. Han slarvade ofta med det hantverksmässiga. Genom oblyg reklam fick han leverera fler ganska stora instrument i Västergötland, dit han flyttade. Sonen Lorentz blev organist och orgelbyggare i Halland, där fadern avled 1807. Hans syster gifte sig med hans efterträdare i Ödeshög, *Sven Tollqvist*. Enligt intyg av domkyrkoorganisten J. Micklin kunde denne spela koraler fyrstämmigt efter besiffrad bas. 1790 utbad han sig få reparera orgeln, vilket beviljades och som arvode fick han ännu en kollekt om året. Han avgick 1797 och dog samma år. 1804 byggdes ny orgel av Per Schiörlin, Linköping. Det hade nog Strömblad hoppats få göra.

En klockareson från Åsbo, född 1777 i Östra Tollstad, *Nils Tollin*, var från 1798 till sin död 1823, Tollstams efterträdare. Han ägde och bebodde Ödeshögs Riddaregård. En broder hade tjänst i Sund.

Ännu en klockareson, nu från Örtomtå, övertog tjänsten. Det var musikdirektören *Carl Henric Örtegren*, född i nyssnämnda församling 1793. Utom fadern fanns flera släktingar i samma yrkeskategori - en son i Östra Ryd, en farbror i Stjärnorp och Fornåsa och sonsonen i Skedevi. Han uppgavs vara "en överdängare att spela", trakterade fiolen på ett ypperligt sätt och stod för musiken vid balerna på gästgivaregården. Han var också poet. De sista åren före sin död 1875 hade han troligen vikarie, kanske efterträdaren.

Johan Richard Petersson utgjorde tredje generationen kyrkomusiker med far och farfar i Bjälbo, där han föddes 1832. I Ödeshög var han lärare från 1861 till 1887 men kyrktjänsten behöll han till 1900 och avled tre år sedan. Han ansågs vara "en präktig, dugande och mångbetrodd man". I skolan hade han stor respekt och kom ibland dit i lång morgonrock med sjöskumspipa i munnen. 1891 byggde firman Molander i Göteborg ny orgel.

Bondsonen, *Emil Augustinsson*, född 1865 i Rumskulla, var lärare från 1887 och därjämte organist och klockare från 1900 till pensioneringen 1925 och fortsatte två år till som vikarie. Han avled 1931 och hade då fått Patriotiska sällskapets medalj. Många år var han ensam folkskollärare

Emil Augustinsson

i samhället. I skolan var han plikttrogen och nitisk med stor kärlek till barnen och i kyrkan skicklig sångare och musiker samt var med i Skyttegilletts musikkår. Han fick omdömet "en hedersman" och "rättrådig".

Från 1927 var *Gunnar Andersson* verksam i skola, kyrka och kommunförvaltning. Han startade Lysings jaktvårdsförening samt drev omfattande försäljning av pianon och bilar. 1944 måste han begära sjukpension och avled året efter. Han föddes i Nöbbele, Kronobergs län, 1903. Under hans sjukdom vikarierade kamrer *Olof Fridlundh* som organist och har senare ställt upp vid behov både i Ödeshög och Stora Åby.

Gunnar Andersson

Den skicklige organisten *Evald Bern*, född 1910 i Ulricehamn, kom 1946 från Vänersnäs i Skaraborgs län. Efter några år återvände han till födelsebygden.

Örberga

Eftersom uppgift finns att en organist dog här 1705, bör det funnits en orgel före detta år. Han hette *Anders* och blev 71 år. Han efterträddes troligen av *Per Håkansson*, som avled 1743, 59 år gammal. En ny organist började 1747, sedan *J. Wistenius* i Linköping byggt en ny orgel året innan. Han hette *Johan Peter Hultgren* och kom från tjänst i Västra Tollstad. Han sade upp sig 1776, då han ej ville bli även klockare, som församlingen önskade. Man valde då en annan, som hade båda tjänsterna, *Lars Berggren*. (Se nedan).

Om klockaren *Jöns*, född omkring 1624 och död 1706, heter det, att han inte hade någon viss lön utan fick leva på de gåvor församlingsborna skänkte. Han tog avsked 1695 för "ålder och skröplighet".

Samuel Farmansson blev avsatt 1708, då han "framhärdade i sin stolthet". Han var ej nöjd med de sportler, han berättigades få vid vissa förrättningar. Han fick senare tjänst i Kristberg.

Hans efterträdare, *Anders Jonas Bengtsson*, som dog i "vattusot" 1775, 71 år gammal, uppges ha varit klockare i Vadstena krigsmannahus församling tidigare. Klockaren *Peter Berggren* hade avgått innan han dog i "bröstfeber", 1794, 62 år gammal. Han var en tid även klockare i Nässja. Brodern *Lars Berggren* blev nästa klockare efter ett år som organist i Svanshals. 1793 dog han av "blodstörtning", 48 år gammal. Från 1793 tycks *Nils Lindros* endast varit klockare, före sin avflyttning till Källstad. Han var född 1771 i Ödeshög. Två av hans söner gick i hans fotspår, *Nils* i Strå och *Gustaf* i Tingstad.

Anders Nygren, född i Kälvesten (nu V. Stenby) var troligen enbart organist från 1794 men blev 1797 även klockare. Han ägde en mindre gård, när han avled i "hetsig feber" 1807. *Isak Önander* blev ordinarie klockare och organist 1812 efter några år som vikarie. Han föddes 1785 i Ödeshög. Han betecknas ha varit "ordentlig och skicklig samt oförtruten till tjänst". Han dog 1845 i "vattusot".

(Orgelbyggargesällen *Carl Rylander* i Linköping fick 1823 beröm av domkyrkoorganisten *Dahlman* för reparationen av *Wistenius*-orgeln, som ansågs "felkonstruerad från början").

Carl August Sjölander blev från hitkomsten 1847 även lärare och avgick som sådan 1884 men fortsatte i kyrkan till 1914 och dog året efter. Han var "nitisk och strängt pliktrogen". 1903 förordnades han att jämte

Carl August Sjölander

avlidne organisten *J.F. Bengtsons* unge son *Gustaf* svara för tjänsten i Vadstena klosterkyrka. *Sjölander* hade tagit organistexamen vid Musikaliska akademien. Han var född 1824 i Norra Solberga och fadern kallas då organistecandidat men flyttade därifrån året efter.

Anders Johansson, bondson från Linderås, där han föddes 1868, började som lärare i Örberga 1891 och fick kyrktjänsten 1898 som vikarie och blev ordinarie 1914. Efter pensionering 1931 flyttade han till Vadstena, där han avled 1949. I Örberga var han kommunens "allt i allo" och i Vadstena hade han uppdrag i kommunförvaltning och bank. Han var en skicklig lärare och tilldelades Letterstedtska stipendiet. Han fick omdömet: "en hedersman, flärdfri, rätträdig och vänlig".

Anders Johansson

Även nästa tjänsteinnehavare, *Gunnar (Johansson) Tillhed* gjorde en betydande insats i kommun samt sjukkasse och föreläsningsförening. Som kyrkomusiker skapade han "en stark och livaktig psalmsång". Han fick Patriotiska sällskapets guldmedalj och var övermästare i Odd Fellow. Han föddes 1904 i Hamneda, Kronobergs län och avled 1973.

Gunnar J. Tillhed

Församlingsregister

1	Hagebyhöga	11	Strå
2	Heda	12	Svanshals
3	Herrestad	13	Trehörna
4	Hov	14	Vadstena
5	Källstad	15	Västra Tollstad
6	Nässja	16	Väversunda
7	Orlunda	17	Ödeshög
8	Rogslösa	18	Örberga
9	Rök		
10	Stora Åby		

Personregister

Siffrorna hänvisar till numren i församlingsregistret (b) anger att foto-negativ och bilder, som ej medtagits i boken, finns

Abrahamsson J		2	Bengtsson T		4
Ahlgren A U	(b)	9	Berg K	(b)	1
Ahlgren A		9	Berggren L		12 18
Andersson A A	(b)	12	Berggren M		15
Andersson A		8	Berggren P		6 18
Andersson E		12	Bergman F	(b)	16
Andersson G		17	Bern E	(b)	17
Andersson H		8	Björkdahl S	(b)	1
Andersson J G	(b)	11	Björklund S		7
Andersson J		15	Björling A		14
Andersson J		11	Blom P		17
Andersson K A	(b)	15	Blom P V		4
Andersson L		15	Blom Z		10
Andersson N		11	Blomberg S		3
Andersson O		14	Blomdahl H		4
Andersson P		5 8	Blomqvist A U		13
Andersson S		5	Bokblad N		4
Andersson S		17	Borén A		1
Andersson S		4	Borén J		1
Andersson S		1	Borger E		7
Aschling N		4	Brandberg J		14
Askling J		8	Brandberg P		14
Augustinsson E		17	Bromer B		14
Bengtsson A		14	Bystedt R		14
Bengtsson A J		18	Beckstrand P		4
Bengtsson J F		14	Bäckstrand P		3
Bengtsson C		14	Börjesson L		3
Bengtsson M		12	Carlholm E		15

Carlholm J A	8	Hagman A	4
Carlholm C J	8	Haraldsson J	4
Cassel J	14	Helgesson I	11
Cederlöv M	4	Helgesson J	15
Dahlgren P	3	Helgesson T	10 15 17
Dahlström J	2	Hermansson P J	(b) 7
Danielsson J	6	Hultgren J P	15 18
Danielsson P	13	Hultgren N	11 14
Danielsson S	8	Hultgren N O	(b) 1 3
Edberg O	(b) 14	Hellerstedt J	11
Ekholm F	4	Håkansson H	17
Ekman B	13	Håkansson P	18
Ekman I	2	Håkansson P	16
Enderberg O V	11	Håkansson P	8
Engstrand P A	7	Håkansson S	15
Engsö R	14	Hässelberg J	8
Eriksson Z	14	Högberg G	9
Erin E	5	Högdahl N	8
Ersson L	6	Jacobsson M	14
Farmansson S	18	Jeansson P	5
Flistedt N	14	Johansson A	18
Flodman C Ph	1	Johansson K E	2 11
Forsén N M	11	Johansson R	10
Forsman K A	(b) 16	Jonasson P	6
Fridlundh O	(b) 17	Jonsson A	(b) 8 16
Fridner K J	(b) 13	Jonsson H	12
Frössle J	11	Jonsson J	5
Granstedt J	8	Jonsson P E	5
Gudmunsson C	1	Jöns	18
Gudmunsson S	16	Jönsson J	17
Gunnarsson S	13	Jönsson N	9
Gustafsson A	6	Carlsson A	17
Gustafsson N	12	Kilander A	14
Gustavsson K E	15	Kindström S	13
Göransson K J	3 5	Kjellström P	2

Klingstedt A	11	Nilsson N	9
Lagervall L	11	Nordström K	11
Landelius E	16	Normell E T	7
Landsjö E	13	Nyberg J L	13
Lars	17	Nydahl J	6
Larsson A	6	Nydahl L	14
Larsson L	13	Nygren A	18
Larsson L N	(b) 4	Nylén T	(b) 12
Larsson P	9	Olufsson J	14
Levin T	7	Olsson E	3
Liljegren D	(b) 10	Olsson E	11
Liljeqvist C	3	Palmqvist F	12
Liljeqvist J	6	Per	2
Lindberg J	10	Persson J	8, 15
Lindblom S	15	Persson L	6
Lindeblad S	8	Persson N	8 17
Lindegren J	15	Persson O	17
Lindmark J	12	Persson P	1
Lindros N	11	Pettersson A	14
Lindros N	5 18	Petersson J R	17
Linstadius C	14	Petersson C F	6
Lithelius J G	14	Petersson N E	16
Ljungbert E	(b) 16	Petersson S G	14
Ljungqvist K M	13	Petersson V	(b) 4
Lorin I	9	Pilstedt A	12
Lund H	8	Ramqvist M	16
Lundqvist O	1	Ringqvist C	2
Lynell L	(b) 9	Ringqvist S	(b) 14
Mattsson G	16	Rinman L	5
Mattsson S	13	Roeën A	16
Molin M	4	Rotström A	8
Möller H	10	Rundberg J M	5
Möller Å	13	Rundgren C	12
Nilsson H	12	Runqvist A	9
Nilsson M	6	Samuelsson J A	14

Sandahl A		11	Tzander L	14
Sandberg O	(b)	14	Töresson M	8
Segerholm		12	Töresson N	11
Sjölander C A	14	18	Uddman P	10
Sjöstrand A		2	Uggla P	1
Sjöstrand A		10	Ullman E	14
Sjöstrand S		3	Wadsberg E	16
Spaak Ch		1	Utter M	11
Stenholm M		7	Wadström E	14
Strömlad L		17	Wadström M	14
Styrlander N		3	Wachthåller E	14
Ståhlberg E		12	Wedell C A	7
Svartling P		10	Wenneberg L	7
Svennertz F		15	Vestle S	13
Svensson A		6	Wetterström S	8
Svensson B		8	Widén A Th	8
Svensson J		4	Winnerstrand A	9
Svensson M		15	Winnerstrand E O	9
Svensson M		3	Zachariasson J	14
Svensson S		2	Zachariasson M	14
Svensson S		9	Åman E	13
Svensson S M	(b) 4	15	Åström E	16
Thelander F		16	Öblad L	9
Thorén K		15	Ölander J	12
Thyrsson P		11	Ölmgren J	2
Thörnvall L A	(b)	2	Öhman P	14
Tillhed G		18	Önander I	18
Tollin N		17	Örtegren C H	17
Tollqvist S		17	Östblom O	13
Tollstam G		2	Österberg P	14
Tomasson T		10	Östling N	12
Tornell A		5	Österlund J	16
Torstensson A		10		
Tufvesson N		7		

Tidigare utgivna delar i serien
Klockare och organister
i Linköpings stift:

- I Församlingar i Linköpings kommun
- II Församlingar i Boxholms och Mjölby kommuner

